

TEZĂ DE ABILITARE

prof. dr. Radu Ardevan

Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca

Rezumat

O scurtă **introducere** argumentează organizarea tezei, cu nevoia de a prezenta și realizările candidatului până la doctorat. Acestea sunt expuse pe larg în **capitolul I (Evoluția spre doctorat)**. Se arată circumstanțele în care s-a ajuns la înscrierea la doctorat, în vechiul sistem pe atunci în uz, precum și dificultățile care au întârziat mult timp realizarea tezei. Autorul expune și rigurile serviciului avut atunci (arheolog la MNIT, gestionar monede), care i-au solicitat preocupări științifice pe trei planuri: epigrafie latină în Dacia, numismatică antică și arheologie de teren. După 1990, la acestea s-a adăugat și prestația didactică – lector suplitor la UBB, în specialitatea istorie antică.

Abia în 1992 autorul a avut acces la o bursă și un stagiu în străinătate, care să-i permită realizarea tezei doctorale la un nivel mulțumitor. În același an a devenit cercetător principal la Institutul de Arheologie. La noul serviciu s-a putut dedica elaborării tezei doctorale, susținută în 1994 și publicată în 1998.

Capitolul II urmărește parcursul academic al candidatului după 1994, întâi ca cercetător principal la Institut (1994-2002), apoi ca și cadru didactic de specialitate la UBB (2002-2013 conferențiar, din 2013 profesor). Deja pe parcursul primei subperioade autorul a reușit să conceapă proiecte academice de anvergură, dar abia după 2000 a început să participe la granturi de cercetare (două sunt chiar acum în desfășurare). De asemenea, viziunea asupra istoriei antice s-a îmbogățit mereu și continuă să evolueze spre parametri europeni actuali.

Activitatea de cercetare a fost mereu însoțită de muncă la catedra universitară de profil. Preocupările științifice au rămas orientate spre aceleași trei domenii, dar cu ponderi diferite.

Pe planul arheologic, candidatul a studiat anumite materiale din săpăturile proprii anterioare, dar mai ales a reușit publicarea monografică a castrului de la Gherla. Tot în acest

context trebuie amintite câteva studii de sinteză, cu recurs larg la izvoarele arheologice. Factorul nou a constat din valorificarea detaliată a unor descoperiri izolate, plasate într-un context mai larg, precum și câteva incursiuni în istoriografia domeniului, incluzând o scurtă sinteză asupra cercetării Daciei romane. Reținem îndeosebi dovezile certe aduse pentru existența creștinismului în provincie.

În domeniul numismaticii antice, preocupările candidatului s-au extins din epoca Latène până în secolele VI-VII p. Chr. Alături de publicări și restudieri de materiale (piese ori tezaure), proiectul major dus la bun sfârșit a fost publicarea tezaurului monetar „Apulum VII”. Viziunea și metodele sale au evoluat în ultimul timp, ajungând să înțeleagă mai bine anumite fenomene economice din Antichitate, ceea ce impune anumite reevaluări ale unor afirmații vechi. Aportul personal în domeniu se vede mai ales în câteva înnoiri semnificative: recursul larg la documentele de arhivă pentru reconstituirea unor colecții monetare, mai buna determinare a unor piese deteriorate, tratarea monedelor într-un context amplu social și juridic, sau reconstituirea vieții economice a câte unui sit arheologic pe baza surselor numismatice.

Dar accentul principal a rămas pe cercetările de epigrafie și de istorie socială antică, efectuate la nivel competitiv modern. Din această categorie fac parte numeroase publicări de noi inscripții, sau recitirea și reinterpretarea altora, dar mai ales studiul adâncit al materialelor epigrafice în cadrul juridic, social și cultural al epocii romane provinciale. Rezultatele în stabilirea statutului juridic al unor persoane sau comunități, în reconstituirea unor familii din aristocrație, în descifrarea unor mecanisme sociale (unele mai puțin evidente), exprimă cel mai bine contribuția novatoare adusă în domeniu. Esențială în acest sens a fost înțelegerea legăturii dintre aspectul instituțional și cel social, ceea ce a deschis direcții noi de interpretare. Dintre lucrările publicate, după monografia vieții municipale din Dacia (pe baza tezei de doctorat), reținem studiile despre cetățenia latină, restituirea unor texte mutilate, câteva elucidări privind cultura și religia.

Două cărți în colaborare, publicate în Italia, sunt sinteze (despre Dacia romană, respectiv Roma antică) cu rol didactic, dar și cu contribuții științifice proprii. Mai reținem alte prestații academice colaterale (congrese și sesiuni, editări, conferințe, stagii de perfecționare în străinătate, prezențe în societăți științifice etc.).

Activitatea didactică, mult lărgită după trecerea la Universitate, comportă și câteva cursuri novatoare la vremea lor (Numismatica antică, Epigrafia latină creștină, Securitatea în

lumea antică, Structuri sociale antice etc.). Se adaugă conferințe în străinătate, participări la comisii doctorale, cursuri de vară și alte activități.

Dar toate acestea au condus și la modificări importante în viziunea personală asupra istoriei antice și a metodelor de a o investiga. Candidatul a evoluat mult ca specialist, spre o atitudine mai critică, ce implică și evoluția istoriografiei, înțelegerea largă a lumii antice în ansamblu, precum și dialogul susținut la scară internațională. Perfecționarea metodelor de cercetare și de publicare trebuie mereu urmărită, dar unele idei contemporane asupra unor mari procese istorice par a fi eronate ori forțate (cum ar fi contestarea romanizării, de exemplu).

Capitolul III (Perspective de viitor) rezumă principalele sarcini și intenții de lucru ale candidatului pentru următorii ani, în lumina evoluțiilor și condițiilor din prezent. Sunt avute în vedere mai întâi necesitățile cele mai presante ale procesului didactic și posibile modalități de a le acoperi. Apoi se enunță, pe rând, perspectivele muncii sale de cercetare, structurate pe cele trei domenii în care ea se ilustrează. Arheologia va însemna doar anumite mici intervenții, în timp ce pentru numismatica antică există câteva lucrări în desfășurare și o câteva proiecte de viitor. Dar principala preocupare va rămâne epigrafia Daciei romane (domeniu în care se încadrează și cele două granturi în desfășurare), împreună cu istoria socială a provinciei.

Un ultim capitol, cel de **bibliografie**, adună lucrările citate în text, ale candidatului și ale altor specialiști, organizate alfabetic în sistemul modern numit „Oxford”.